

KUNTA
LIITTO

KANSALAIPOISTOJEN TOIMINTA JA TALOUS 2019

Kansalaisopistoverkosto

Sisältö

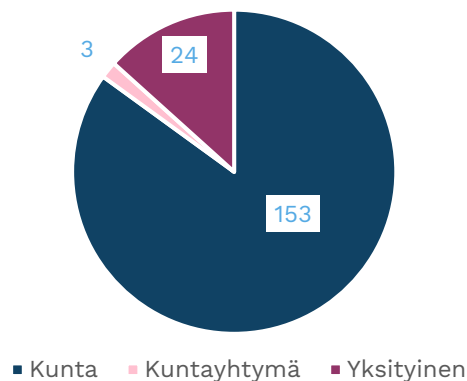
1	KANSALAIPOISTO- VERKOSTON TIEDONKERUU.....	3
1.1	Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä.....	3
1.2	Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen	5
1.3	Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä.....	5
1.4	Tiedonkeruun tulosten tarkastelu.....	7
1.4.1	Toimintaan liittyviä tuloksia	7
1.4.2	Kansalaisopistojen menot.....	12
1.4.3	Kansalaisopistojen tulot.....	18
1.5	Liitteet	21

1 KANSALAI SOPISTO- VERKOSTON TIEDONKERUU

1.1 Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä

Kansalaisopistot ovat oppilaitos- ja opiskelijamäärältään suurin vapaan sivistystyön oppilaitosmuoto. Valtaosa kansalaisopistoista on kunnallisia. Vuonna 2019 kansalaisopistojen ylläpitäjiä on 175 ja kansalaisopistoja 180.

Kansalaisopistojen määrä
Suomessa 2019

Lähde: Opetushallitus, yksikköhintaraportti 2019.

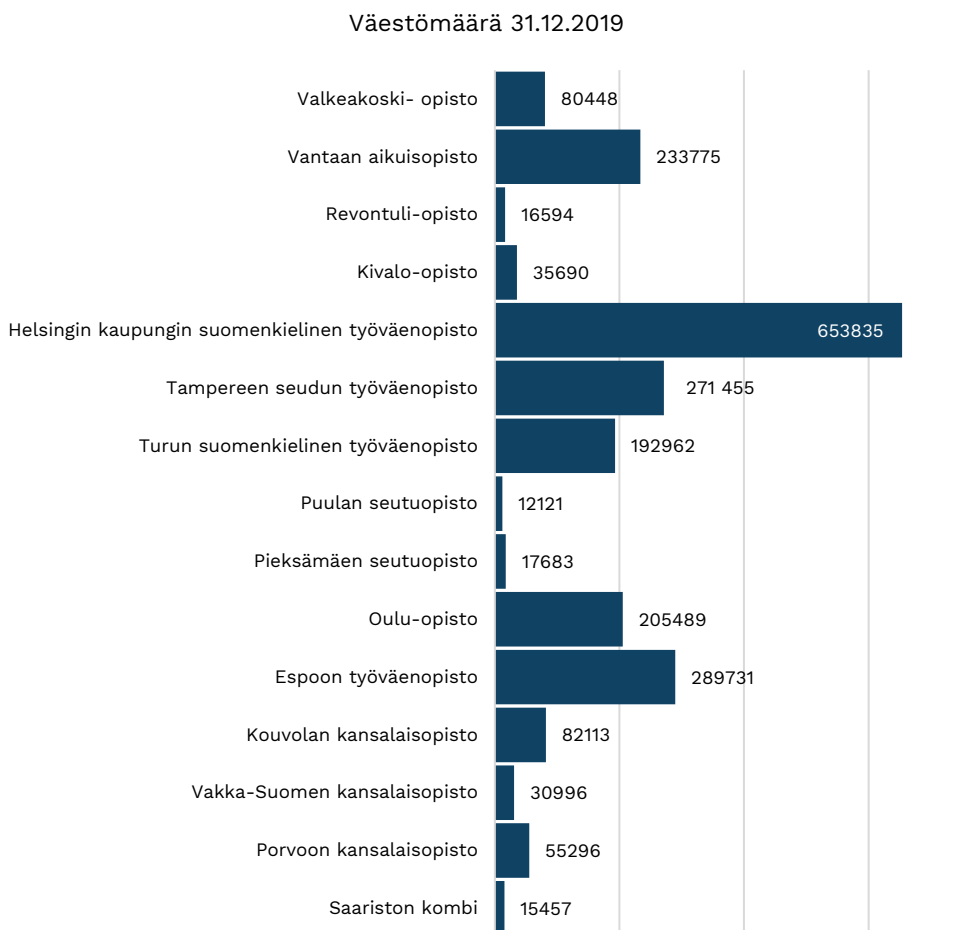
Kuntaliitto on perustanut vuonna 2016 kuntaomisteisista kansalaisopistoista koostuvan Kansalaisopistoverkoston, jossa on mukana 16 eri puolilta Suomea olevaa kansalaisopistoa. Opistot edustavat kymmentä prosenttia kunnallisista kansalaisopistoista ja samalla läpileikkausta erilaisista ja eri suuruisista opistoista. Kansalaisopistojen rehtorit toimivat verkoston jäseninä. Erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen edustaa verkostossa Kuntaliittoa.

Verkosto on päättänyt toteuttaa yhteisen vertailutiedonkeruun keskeisistä opiston toimintaa ja taloutta koskevista tunnusluvusta Oulu-opistossa valmistellun tiedonkeruulomakkeen pohjalta ja teknisen tuen turvin. Raportti koskee vuoden 2019 tietoja. Ensimmäinen raportti julkaistiin vuodelta 2016.

Verkostosta 15 kansalaisopistoa osallistui tiedonkeruuseen. Liitteenä 1 on luettelo tiedonkeruuseen osallistuneista kansalaisopistoista ja niiden ylläpitäjistä.

Kansalaisopistopalveluja järjestetään paikallisesti ja alueellisesti kuntalaisille. Tiedonkeruussa mukana olevien kansalaisopistojen toiminta-alueen asukasmäärä on yhteensä 2 193 645, mikä on 39 prosenttia Tilastokeskuksen 31.12.2019 mukaisesta Suomen kokonaisväestömäärästä 5 527 573. Väestömäärä kansalaisopistojen yhteenlasketulla toiminta-alueella on kasvanut 19 5297 asukkaalla. Tiedonkeruu kattaa siten yli yhden kolmasosan koko maan kansalaisopistotoiminnasta asukasmäärän mukaan tarkasteltuna.

Kansalaisopistojen toimialueen väestömäärät on esitetty seuraavassa graafissa. Tiedonkeruussa on mukana Suomen suurin kansalaisopisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto sekä muita volyymiltään suuria kansalaisopistoja, joiden vaikutus on nähtävissä myös kansalaisopistojen yhteisissä tuloksissa.

1.2 Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen

Kansalaisopistojen toimintaa ohjaa laki (632/1998) ja asetus (805/1998) vapaasta sivistystyöstä. Myös rahoitus määräytyy tämän lainsäädännön perusteella. Valtion rahoituksen saaminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää ylläpitämislupaa. Ylläpitämisluvassa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Kansalaisopistot vastaavat toiminnallaan samassa paketissa kuntalaisten moninaisiin osaamis-, hyvinvointi-, yhteisöllisyys-, osallistumis- ja aktiivisuustarpeisiin.

Kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen perustana ovat vuosittain valtion talousarvioon perustuvat, opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamat ja myöntämät suoritemäärät ja yksikköhinnat. Kansalaisopistojen suoritteena on opetustunti. Opiston kolmen vuoden toteutuneiden tuntien keskiarvon jäädessä alle myönnettävissä olevan suoritemäärän, myönnetään korkeintaan keskiarvon mukainen määrä suoritteita. Vahvistetun opetustuntimäärän alittaminen vähentää siten valtionosuusrahoitusta. Valtionosuusprosentti oli 57 myös vuonna 2019. Kansalaisopistoille voidaan myöntää lisäksi harkinnanvaraista valtionavustusrahoitusta, kuten esimerkiksi opintotietorahoitusta.

Vuodesta 2018 alkaen kansalaisopistoille on voitu lisäksi myöntää ns. täysimääräistä valtionosuusrahoitusta opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttyyn koulutukseen. Koulutusta varten Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelmasuosituksen. Valtion talousarvio sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tehtävään kohdennetun, erillisen määrärahan ja tehtävää varten vapaan sivistystyön ylläpitäjiä pyydettiin arvioita toiminnan rahoituksen myöntämisen perustaksi koulutuksen alkuvaiheessa vuosina 2018 ja 2019.

Kansalaisopistot perivät pääsääntöisesti vapaan sivistystyön koulutukseen osallistumisesta kurssimaksuja. Lain mukaan kurssimaksujen tulee olla kohtuullisia. Kansalaisopistojen ylläpitäjät osallistuvat myös itse toiminnan rahoittamiseen, vaikka lakisääteistä kunnan rahoitusosuutta ei ole määritetty. Kansalaisopistoissa voidaan järjestää vapaan sivistystyön lain mukaisen koulutuksen lisäksi muuta koulutusta, esimerkiksi maksullista palvelutoimintatuloa tuottavaa koulutusta sekä hankkia muuta ulkopuolista rahoitusta, mutta usein näihin liittyvä tulo-rahoitus on määrällisesti vähäistä.

1.3 Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä

Tiedonkeruussa on pyritty mahdollisimman hyvään vertailtavuuteen kansalaisopistojen välillä. Tätä tukee yhteinen ymmärrys tietosisällöistä. Samalla on kuitenkin todettava, että aivan kaikkea tietoa ei ole samalla tavoin saatavissa eri opistoissa. Tilakustannuksiin sekä ICT-kustannuksiin liittyvät tiedot tuovat eniten vaikeutta vertailtavuuteen, sillä eri kunnissa on erilaisia käytäntöjä kustannusten kohdentamisessa eikä tiedonkeruuta aina ole

toteutettu. ICT-kustannusten osuus on saatu vain muutaman kansalaisopiston tuloksiin, joten sitä koskevaa yhteenvetotietoa ei ole tarkoituksenmukaista koota vertailuun.

Oman kansalaisopiston tunnuslukujen ja niiden kehityksen seuraaminen on tiedonkeruun tulosten ensisijainen tavoite. Raporteista muodostuu tietopohjaa opiston pidempiaikaista toiminnan ja talouden kehityksen seurantaan varten. Kansalaisopistojen koko, sijainti, toiminta-alue ja muu toimintaympäristö vaihtelevat varsin merkittävästikin, joten opistokoh- taisten tulosten tarkastelu ja vertailu muihin opistoihin ja keskimääräisiin tuloksiin edel- lyttää paikallista kunnan ja opistotoiminnan tuntemusta sekä eroavaisuuksien analysointia opiston omista lähtökohdista käsin. Kansalaisopistojen toimintaan liittyy laaja toimintava- paus ja moninaisuus, joten vertailu opistojen välillä ei lukujen valossa anna yksiselitteistä vastausta opistojen toiminnasta ja taloudellisuudesta.

Kansalaisopisto on vapaan sivistystyön lainsäädännön mukainen oppilaitosmuodon ni- mike, mutta raportoinnissa käytetään myös opisto-termiä. Tiedonkeruussa on käytetty tunnuslukuja, joiden sisällöt ovat seuraavat:

Toiminnalliset tiedot

- Väestömäärä sisältää opiston toiminta-alueen asukasluvun tiedonkeruuvuoden lopussa.
- Toimipaikkatieto sisältää opiston opetustoimipisteiden lukumäärän, ei luokka- huonetasoista lukumäärää.
- Henkilöstö on esitetty henkilötyövuosimääränä. Henkilötyövuosien laskentaa varten on käytetty erillistä laskentakaaviota yhtenäisen laskentatavan varmistami- seksi. Tiedonkeruussa on eritelty hallintoHenkilöstö, päätoimiset tuntiopetta- jat ja muut tuntiopettajat.
- Tuntimäärä yhteensä sisältää kaikki opiston toteuttamat opetustunnit.
- Toteutuneet valtionosuustunnit kuvaa toteutunutta, valtionosuusrahoitukseen oikeuttavan vapaan sivistystyön koulutuksen opetustuntimäärää.
- UMAKO-valtionosuustunnit kuvaa kotoutumissuunnitelmaa edellyttävän koulu- tuksen valtionosuusrahoitukseen oikeuttavan koulutuksen opetustuntimäärää.
- UMAKO-toteutuneet tunnit kuvaa opiston toteutuneita kotoutumissuunnitelmaa edellyttävän koulutuksen opetustunteja.
- Myönnetty valtionosuustuntimäärä on tuntimäärä, joka opistolle on vahvistettu ja on valtionosuusrahoituksessa laskennallinen rahoituksen peruste.
- %-osuus kuvaa valtionosuustuntimäärien (VST ja Umako) osuutta kokonaistunti- määrästä.
- Eriteltynä esitetään taiteen perusopetuksen tuntimäärä.
- Opiskelijamäärä kuvaa netto-opiskelijamäärää (yksittäiset opiskelijat yhteensä).
- Kurssilaisten määrä kuvaa brutto-opiskelijamäärää (sisältää opiskelijoiden kaikki eri kurssit yhteensä).
- Toteutunut kurssimäärä sisältää opiston kalenterivuonna toteuttamien kurssien lukumäärän.
- Valtionosuuskurssit sisältävät toteutuneiden valtionosuusrahoitukseen oikeutta- vien kurssien lukumäärän (OKM:n rahoituspäätös).

Taloudelliset tiedot

- Henkilöstökulut sisältävät palkkakulut henkilöstösivukuluineen. Henkilöstöku-
luista on eritelty opetukseen ja muuhun kuin opetukseen kohdentuvat henkilös-
tökulut.
- Muina kuin henkilöstökuluina on kuntien tilijaottelun mukaisesti eritelty palve-
luiden ostot; aineet, tarvikkeet ja tavarat; vuokrat ja kiinteistömenot sekä muut
toimintamenot. Opetukseen liittyvien OVTES:n mukaisten matkakustannusten
osuus on eriteltyä tunnuslukujen laskennassa.
- Menoihin yhteensä sisällytetään edellä olevat käyttökustannukset sisältäen si-
säiset toimintamenot, käyttöomaisuuden poistot ja vyörytyserät. Toimintatuot-
toihin sisällytetään vyörytyserät.

Rahoitustiedot sisältävät valtionosuusrahoituksen, kuntien oman rahoituksen, asiakas-
maksutulot sekä muut tulot.

Tunnuslukujen yksikkökustannusten laskentaa on tehty kurssilaista (brutto-opiskelija),
asiakasta (netto-opiskelija) ja kokonaistuntimäärää kohti. Lisäksi on tarkasteltu menoja-
kaunaa ja tulojakaunaa.

1.4 Tiedonkeruun tulosten tarkastelu

Kansalaisopistoverkoston keskeisten toiminnan ja talouden tunnuslukujen tiedonkeruu
palvelee opistojen oman toiminnan johtamista, läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. Samalla
saadaan muodostettua laajempaa kokonaiskuvaa kansalaisopistojen taloudesta ja toimin-
nasta Suomessa. Tuloksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että osa kansalaisopistoista
toimii usean kunnan alueella, osa yhden kunnan alueella ja osassa kuntia toimii useampi
kansalaisopisto. Myös paikalliset sivistystarpeet vaihtelevat eri kunnissa.

Tulokset perustuvat kansalaisopistojen antamiin tietoihin. Yhteenveto tiedonkeruusta on
liitteenä 2.

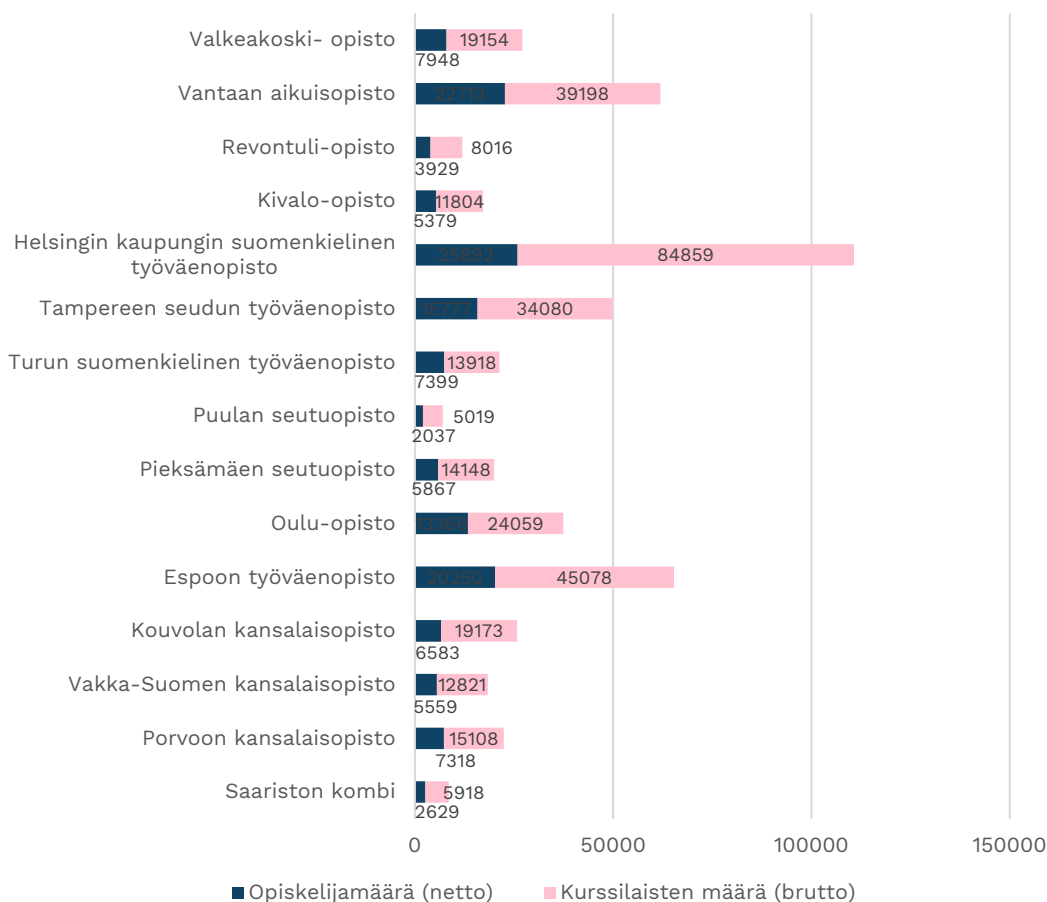
1.4.1 Toimintaan liittyviä tuloksia

Opistojen toiminta-alueen väestömäärä on vuonna 2019 vaihdellut Puulan seutuopiston
12 121 asukkaan ja Helsingin työväenopiston 653 835 asukkaan välillä. Opistojen opetus-
toimipaikkojen määrä on vaihdellut Turun työväenopiston 20 ja Saariston Kombi 139 toi-
mipaikan välillä. Laaja toimipaikkaverkko on yhteydessä palveluiden saatavuuteen lähipal-
veluna, mutta myös kunnan tai alueen rakenne vaikuttaa paljon toimipaikkojen määrälli-
seen tarpeeseen ja opetuksen järjestämismahdollisuuksiin. Opistojen toimialueet vaihte-
levat pinta-alaltaan merkittävästi, Vantaan aikuisopiston 240 ja Revontuli-opiston poik-
keuksellisen suuren, 29 142 neliökilometrin välillä. Väestömäärä yhtä toimipistettä kohti
vaihteli Saariston Kombi 111 ja Turun suomenkielisen työväenopiston 9 648 asukkaan
välillä ollen kaikkien opistojen osalta 1 678 ja keskimäärin 2 328.

Opistojen brutto-opiskelijamäärä on vaihdellut Puulan seutuopiston 5 019 ja Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston 84 859 välillä. Yhteensä tiedonkeruuseen vastanneiden opistojen brutto-opiskelijamäärä oli 352 353.

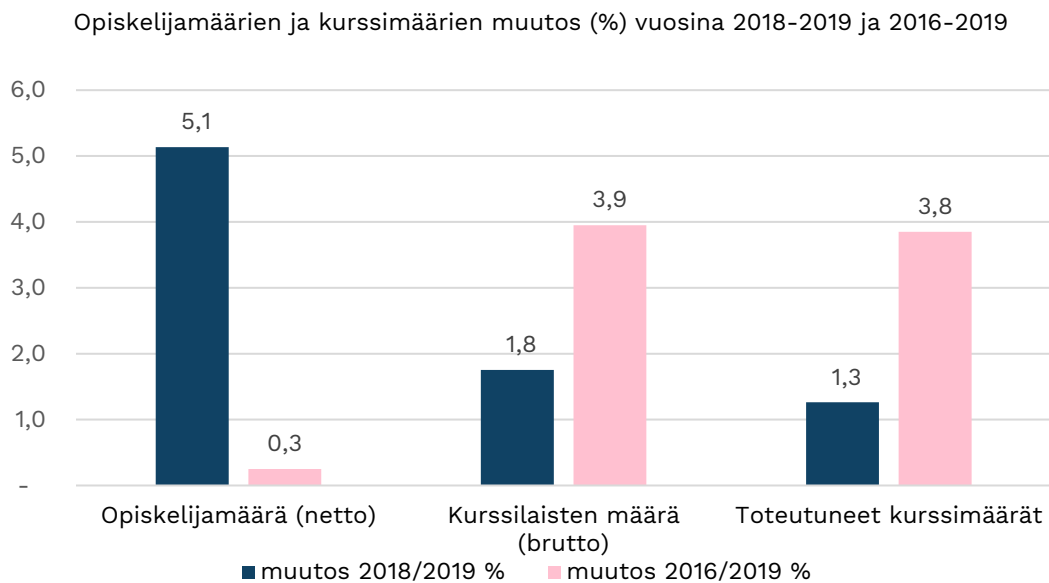
Netto-opiskelijamäärä yhteensä oli 152 646, mikä on 43 prosenttia brutto-opiskelijamäärästä. Kansalaisopistojen kursseille on netto-opiskelijamäärän mukaan osallistunut kaikkiaan 7 prosenttia tiedonkeruuseen osallistuneiden opistojen toimialueiden asukkaista. Vaihteluväli on suuri, Helsingissä ja Turussa netto-osallistujien määrä oli 4 prosenttia, kun taas Pieksämäellä oltiin 33 prosentissa ja Revontuli-opistolla 24 prosentissa. Muutoin liikuttiin 6 - 18 prosentin vaihteluvälillä netto-opiskelijamäärissä. Tämä kuvastaa kuntien ja kansalaisopistojen välisiä eroja. Opiskelijoiden kirjaaminen erilaisiin tilaisuuksiin ja luentoihin vaihtelee, joten netto-opiskelijamäärät eivät tältä osin ole täysin verrannollisia opistojen välillä. Lisäksi valtionosuusrahoituksen vahvistettu opetustuntimäärä vaikuttaa merkittävästi kansalaisopistojen opetustarjonnan laajuuteen ja palveluiden saatavuuteen.

Kansalaisopistojen brutto-opiskelijoiden ja netto-opiskelijoiden lukumäärä vuonna 2019

Kurssilaisia on ollut yhtä kurssia kohti koko tiedonkeruun osalta 16 ja vaihdellen eri opistoissa 10 ja 19 opiskelijan välillä. Keskimäärin kurssilaisia kurssilla oli 15.

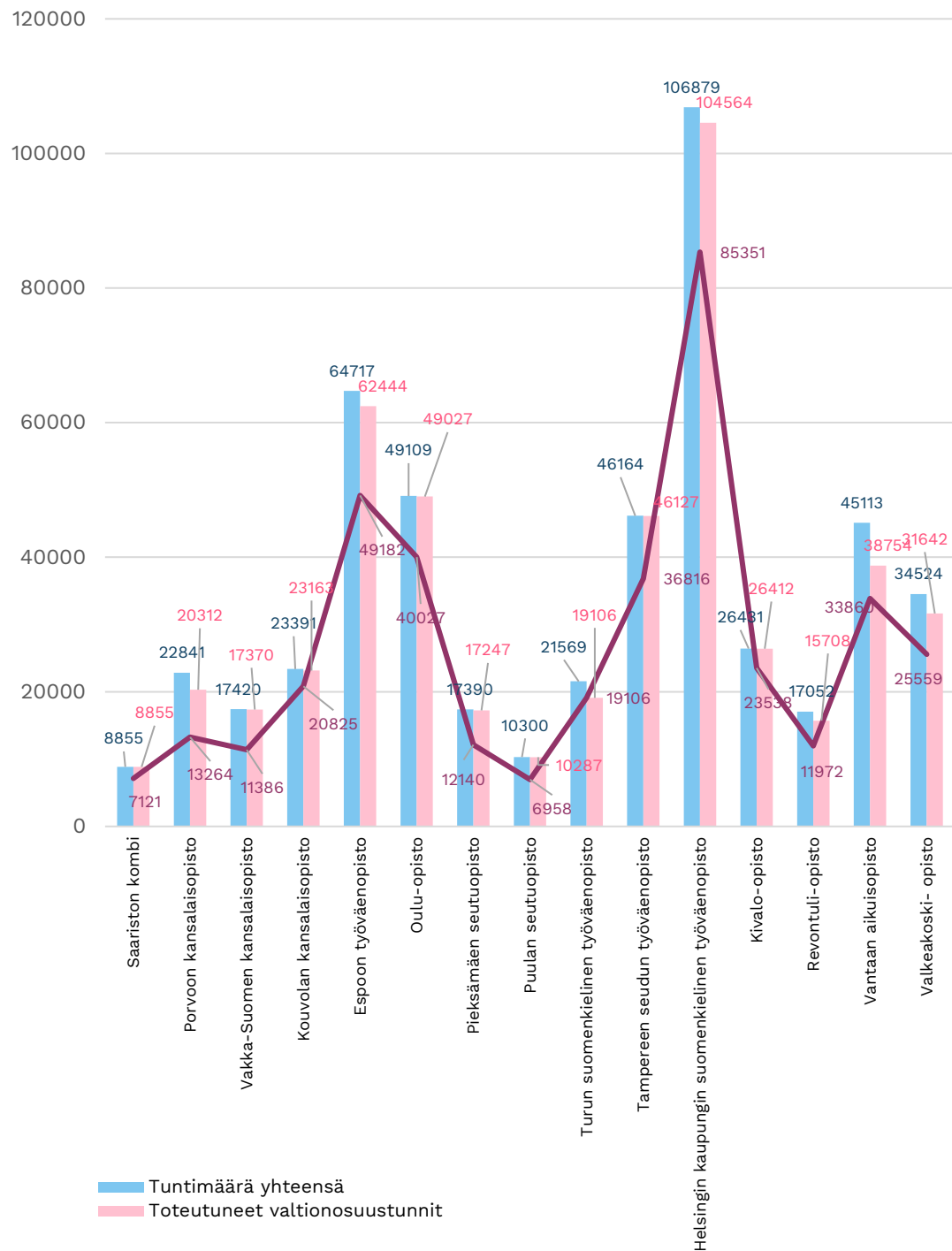
Netto-opiskelijoiden määrä on lisääntynyt vuoteen 2018 verrattuna 5,1 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 0,3 prosentilla, kun taas brutto-opiskelijamäärä on lisääntynyt vuoteen 2018 verrattuna 1,8 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna 3,9 prosenttia. Toteutunut kokonaiskurssimäärä on kasvanut 1,3 prosentilla vuodesta 2018 ja 3,8 prosentilla vuoteen 2016 verrattuna.

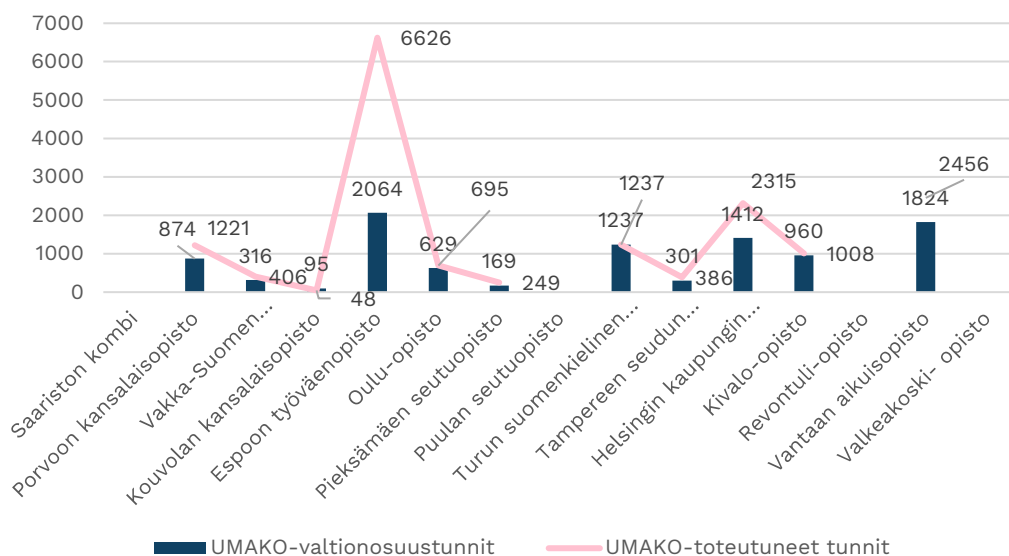
Opistojen kokonaistuntimäärä yhteensä vuonna 2019 oli 511 755. Ilman kotoutumissuunnitelmaa edellyttävää koulutusta valtionosuusrahoitukseen oikeuttavia opetustunteja kansalaisopistoilla on ollut yhteensä 397 105, mikä on 78 prosenttia opistojen kokonaistuntimäärästä. Keskimäärin opetustuntimäärä opistoilla on ollut kaikkiaan 26 474, kun vähimmillään tuntimäärä on ollut 8 855 Saariston kombissa ja enimmillään 106 879 Helsingissä. Toteutunut valtionosuustuntimäärä 397 105 on ylittänyt 93 913 tunnilla myönnettyyn valtionosuusrahoitukseen oikeuttavien opetustuntien määrän.

Kaikissa kansalaisopistoissa yhteensä opetustunteja yhtä kurssia kohden on ollut keskimäärin 23 vaihdellen eri opistoissa 20 ja 28 opetustunnin välillä. Tuntimäärä yhtä henkilötyövuotta kohden on ollut yhteensä kaikkien kansalaisopistojen osalta 566. Enimmillään tuntimäärä henkilötyövuotta kohden oli Kivalo-Opistolla 674 ja alimmillaan 351 Valkeakoski-opistossa. Keskiarvoksi muodostui 593 opetustuntia henkilötyövuotta kohti.

Kansalaisopistojen opetustuntien jakautuminen vuonna 2019

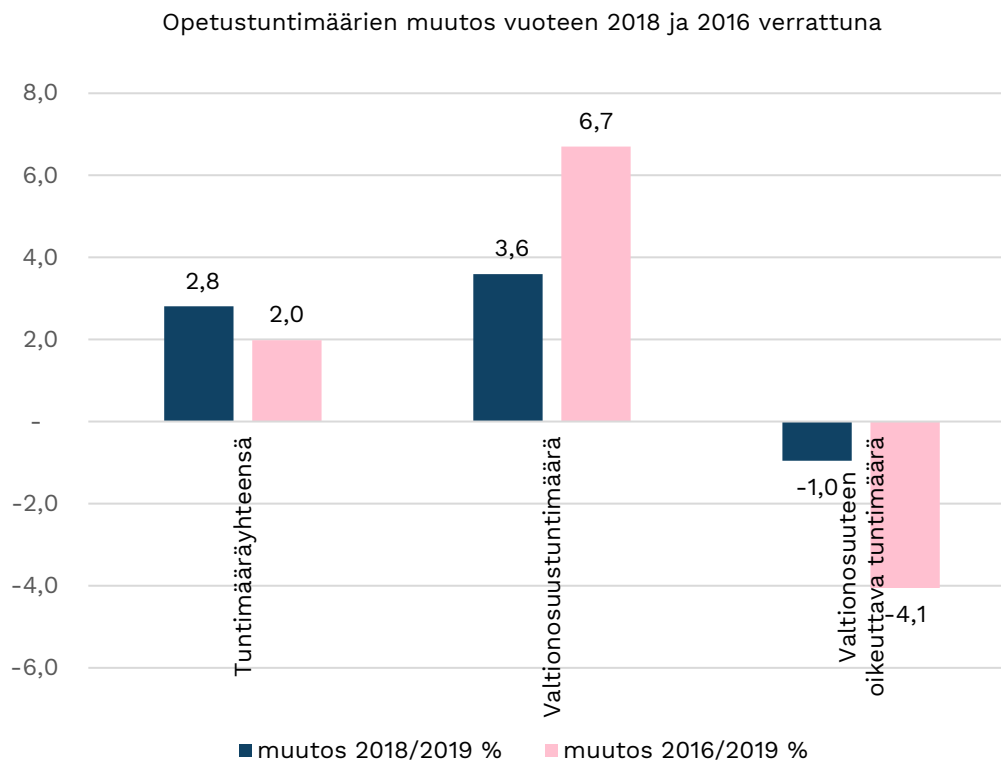

Kotoutumissuunnitelmaa edellyttävän koulutuksen opetustunnit 2019

Kotoutumissuunnitelmaa edellyttävää koulutusta ei ole järjestetty neljässä opistoissa vuonna 2019. Valtionosuustuntien määrä, joka rahoituksen perustana on, oli yhteensä 9 881 ja toteutuneiden tuntien määrä 16 647. Erotus on 6 766 opetustuntia. Espoon työväenopistossa toteutunut tuntimäärä on ylittänyt valtionosuustunnit selvästi eniten, 4 562 tunnilla. Ainoastaan Kouvolan kansalaisopiston toteutuneet tunnit alittivat valtionosuustuntimäärät, ja Turussa tuntimäärissä ei ilmennyt eroa. Muiden kansalaisopistojen toteutuneet tuntimäärät ylittivät valtionosuustuntimäärät. Valtionosuusrahoituksen vahvistetun kotoutumiskoulutuksen opetustuntien määrän perustana ovat olleet vuoden 2017 toteutuneiden ja vuoden 2019 arvioitujen opetustuntien määrät.

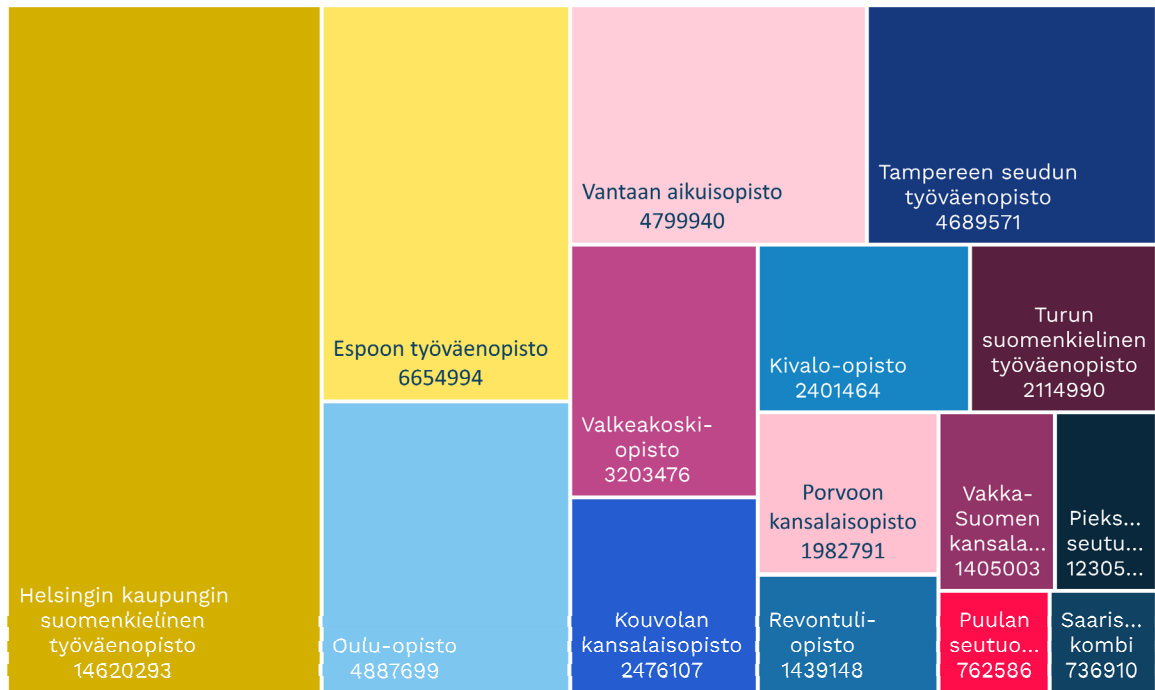
Kansalaisopistojen opetustuntimäärä yhteensä on noussut vuodesta 2018 2,8 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 2 prosentilla. Valtionosuustuntimäärä on noussut vuoteen 2018 verrattuna 3,6 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 6,7 prosentilla. Valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän alenema vuoteen 2018 verrattuna on ollut 1 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna tuntimäärä on laskenut 4,1 prosentilla.

1.4.2 Kansalaisopistojen menot

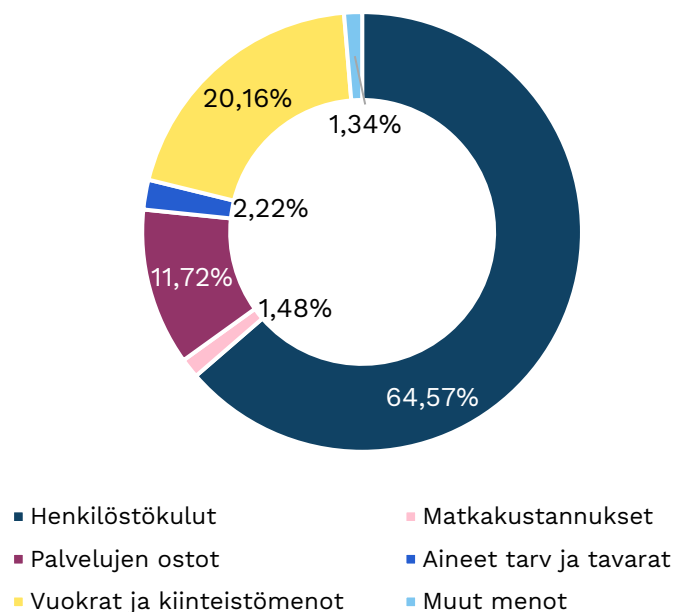
15 kansalaisopiston osalta raportoidut toimintamenot olivat yhteensä 53,4 miljoonaa euroa. Menojakaumaa tarkasteltaessa on nähtävissä, että henkilöstökulujen (yhteensä 34,4 miljoonaa euroa) osuus kansalaisopistojen kokonaismenoista vaihteli opistoissa 57 - 74 prosentin välillä, kun ne olivat kaikkien opistojen osalta yhteensä 65 prosenttia. Matkakustannusten osuus vaihteli 0 - 10 prosentin välillä ollen 1,5 prosenttia opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista. Palveluiden ostojen osuus kokonaismenoista, yhteensä 12 prosenttia, vaihteli opistoissa 5 ja 21 prosentin välillä. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot vaihtelivat 1 ja 3 prosentin välillä ollen kaikkien opistojen osalta yhteensä 2 prosenttia. Vuokrat ja kiinteistömenot vaihtelivat opistoissa 8 ja 30 prosentin välillä, kun niiden osuus opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista oli 20 prosenttia. Tilakustannuksista muodostui toiseksi suurin kuluerä kansalaisopistojen toiminnassa. Muiden toimintamenojen osuuden vaihteluväli oli 0 - 16 prosenttia ja opistojen kokonaismenoista 1 prosenttia.

Toimintamenot kansalaisopistoittain vuonna 2019.

Tilakustannukset ovat yleisesti vuosittain kasvava kuluera. Vuoteen 2018 verrattuna tilakustannukset nousivat 2,1 prosenttia, yli 220 tuhatta euroa kansalaisopistoissa yhteensä.

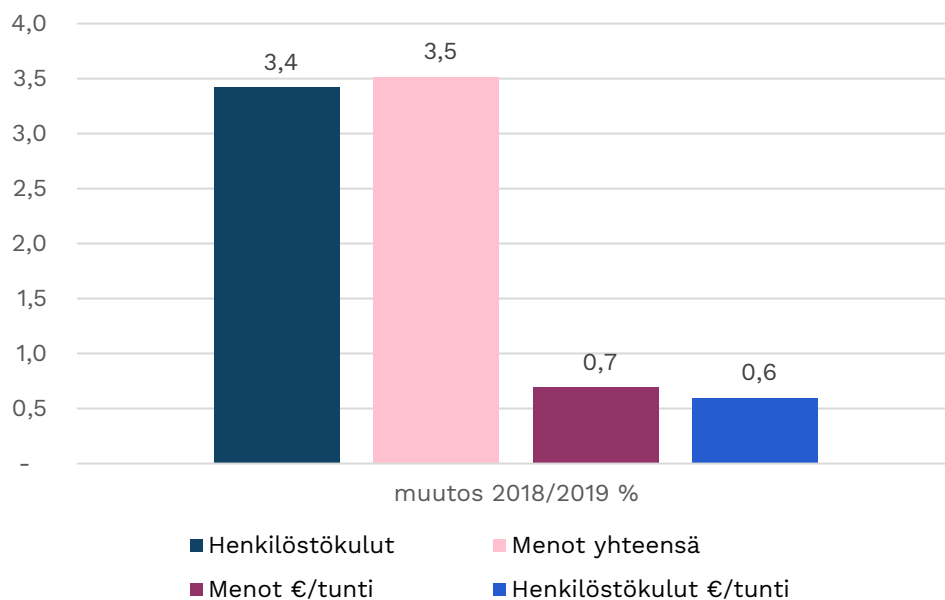
Toimintamenojen jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2019

Kansalaisopistojen tiedonkeruussa henkilöstökulut muodostivat merkittävän osan eli lähes kaksi kolmasosaa kustannuksista. Henkilöstökuluihin, joita ovat palkat sivukuluineen, kohdistui kansalaisopistojen yhteenlasketuista kustannuksista 65 prosenttia ja muihin toimintamenoihin kohdistui 35 prosenttia. Henkilöstökuluista 76 prosenttia eli kolme neljäsosaa kohdistui opetukseen ja 24 prosenttia muuhun kuin opetukseen. Opetukseen kohdistuvien henkilöstökulujen osuuden vaihteluväli eri opistoilla oli 59-91 prosenttia henkilöstökuluista.

Vuoteen 2018 verrattuna toimintamenot yhteensä ovat lisääntyneet 3,5 prosentilla. Menot ovat lisääntyneet opetustuntia kohti 0,7 prosenttia. Henkilöstökulujen lisäys vuoteen 2018 verrattuna on ollut 3,4. Yhtä opetustuntia kohti henkilöstökulut ovat 0,6 prosentilla.

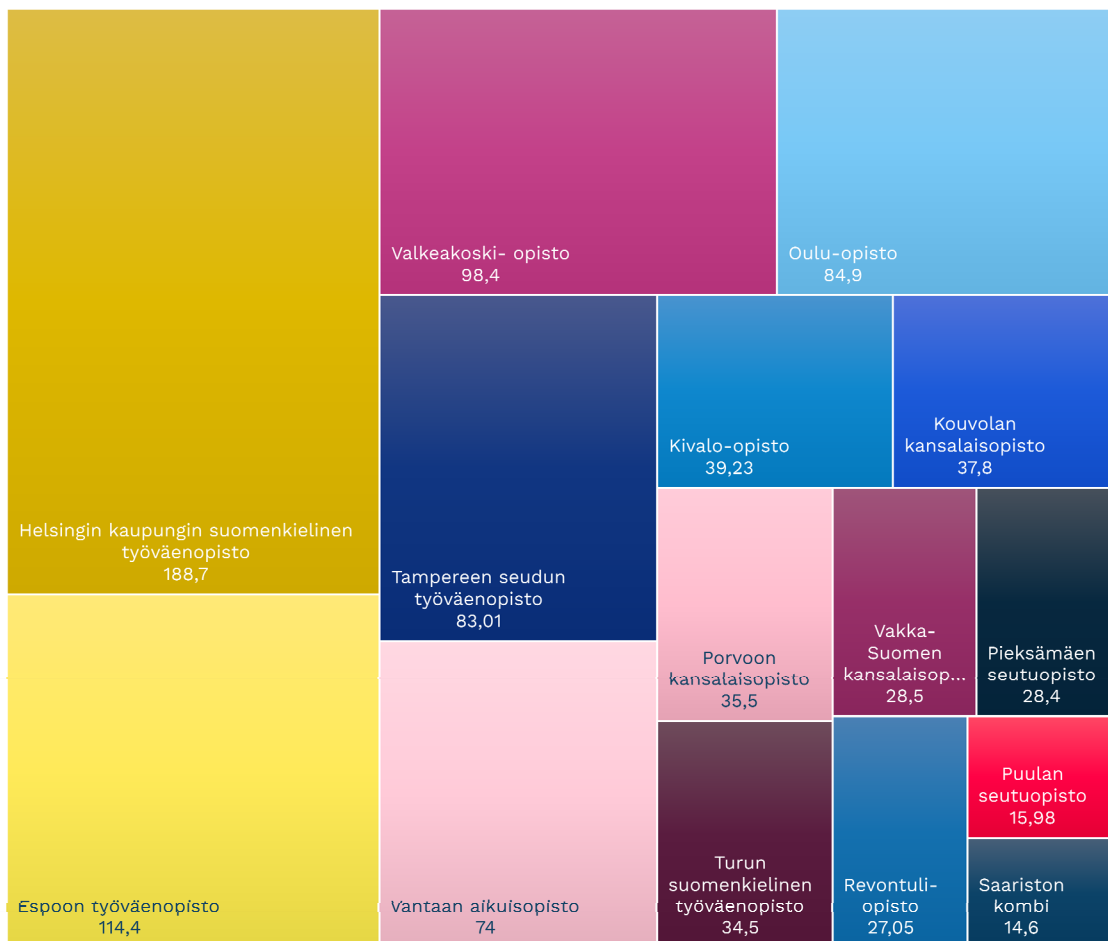
Toimintamenojen ja henkilöstömenojen muutos vuoteen 2018 verrattuna

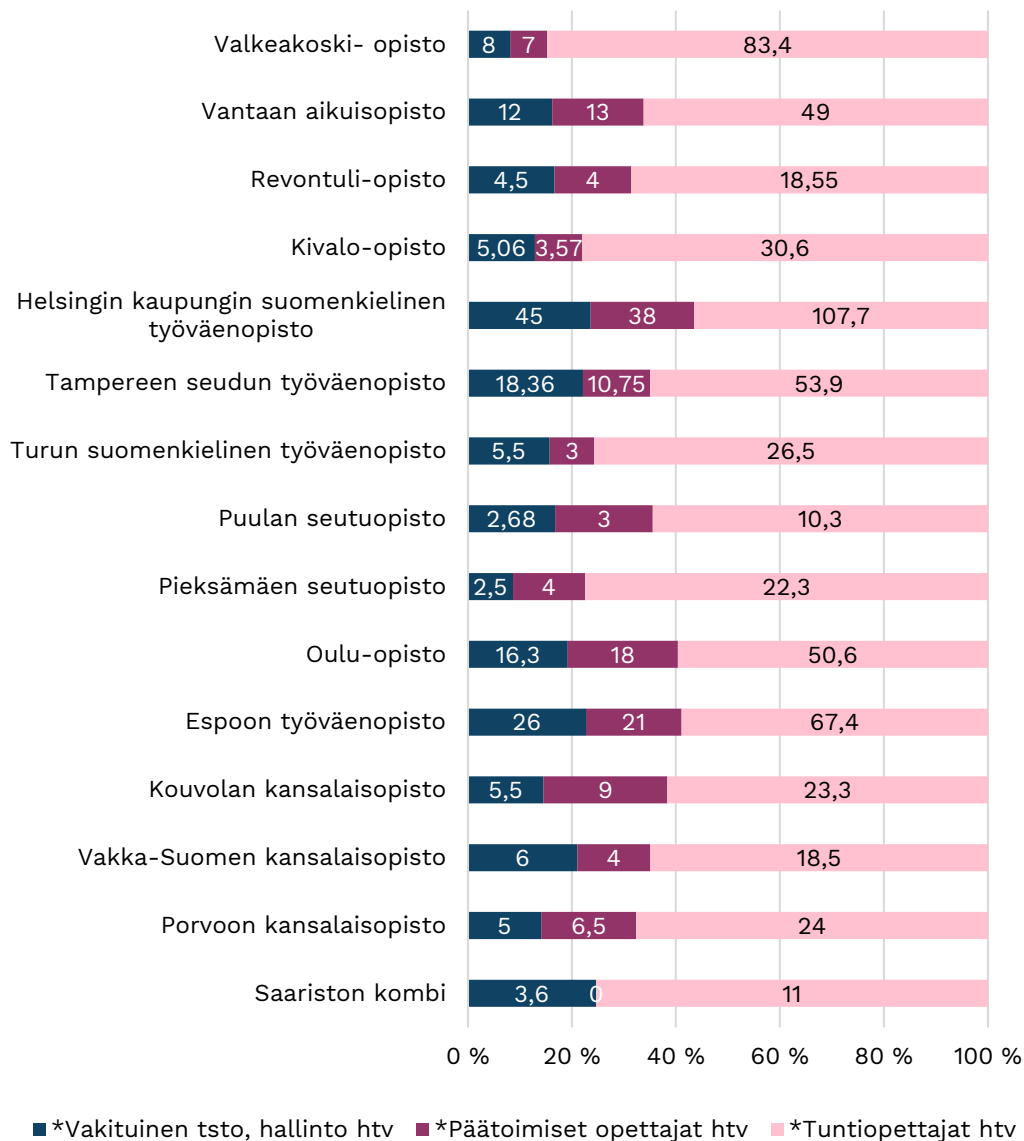
Toimintavuonna kansalaisopistojen henkilötövuosimäärä (htv) yhteensä oli 905 keskiarvon ollessa 60. Henkilötövuosien määrä jakautuu kansalaisopistoissa vakinaiseen hallintohenkilöstöön, päätoimisiin opettajiin sekä tuntiopettajiin. Vakinaisen hallintohenkilöstön htv-määrä oli 166 (keskiarvo 11), päätoimisten opettajien htv-määrä oli 145 (keskiarvo 10 ja tuntiopettajien htv-määrä oli 597 (keskiarvo 40). Tuntiopettajien osuus muodosti 66 prosenttia henkilötövuosimäärästä. Henkilötövuosimäärän saa esille viemällä hiiren osoittimen opiston päälle.

Kansalaisopistojen henkilötyövuosimäärät vuonna 2019

--

Henkilötyövuosien jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2019

Raportoinnissa on huomioitava, että tuntiopettajien henkilötyövuosilaskenta ei eri opistoilla ole suoraan verrannollinen aiempiin tietoihin kilpailukykykysymyksen henkilötyövuosilaskentaan kohdistuvan muutoksen vuoksi. Aiempia vuosia vertailtaessa näyttäisi tapahtuneen henkilötyövuosimäärän laskua, mutta laskentapohjan henkilötyövuosimäärän muuttaminen vaikuttaa tulokseen vuosien 2018 ja 2019 raporteissa.

Vakinaisen ns. hallintohenkilöstön henkilötyövuosimäärä on noussut vuoteen 2018 verrattuna 3,6 prosenttia eli kuudella. Päätoimisten tuntiopettajien henkilötyövuosimäärä on lisääntynyt kolmella eli 2,2 prosentilla ja tuntiopettajien määrä 61:lla eli 11,4 prosentilla.

Yhteenlaskettuna kaikkien kansalaisopistojen osalta tarkasteltuna opetustuntikohtaiset toimintamenot olivat 104 euroa. Tästä henkilöstömenot muodostivat 67 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 22 euroa ja matkakustannukset 2 euroa. Opistojen vaihteluväli opetustuntikohtaisissa menoissa oli 71 - 137 euroa.

Netto-opiskelijaa kohti tarkasteltuna opistojen yhteensä lasketut toimintamenot yhteensä olivat 350 euroa, henkilöstömenot 226 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 71 euroa sekä matkakustannukset 5 euroa. Menojen opistokohtainen vaihteluväli oli 210 - 565 euroa/netto-opiskelija.

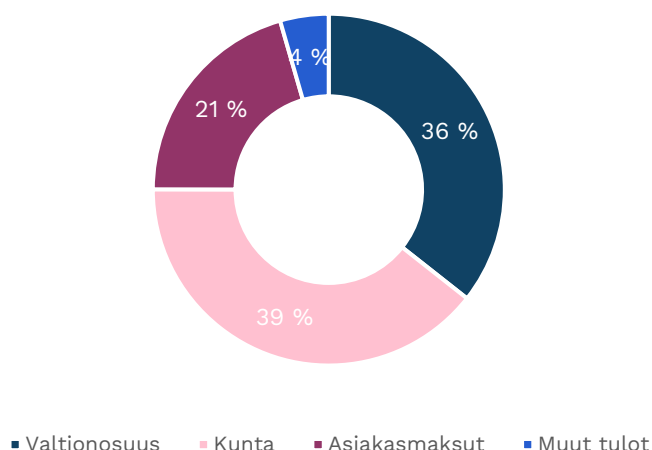
Kurssilaista eli brutto-opiskelijaa kohti opistojen toimintamenot kaikkien kansalaisopistojen osalta yhteensä olivat 152 euroa, henkilöstömenot 98 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 30 euroa ja matkakustannukset 2 euroa. Menojen opistokohtainen vaihteluväli oli 87 - 203 euroa/brutto-opiskelija.

1.4.3 Kansalaisopistojen tulot

Kansalaisopistojen toiminta rahoitetaan sekä valtion että kuntien tai muiden kansalaisopistojen ylläpitäjien omalla rahoituksella ja lisäksi erilaisilla muilla tuloilla, erityisesti asiakkailta perittävillä kurssimaksutuloilla.

Kansalaisopistojen tiedonkeruun mukaiset yhteenlasketut tulot, 54 miljoonaa euroa, jakautuivat siten, että valtionosuusrahoituksen (19,3 miljoonaa euroa) osuus muodosti yli kolmasosan, 36 prosenttia ja kuntien rahoitus (21,3 miljoonaa euroa) 39 prosenttia tuloista. Asiakasmaksutulot olivat (11,1 miljoonaa euroa) 21 prosenttia ja muut tulot (2,4 miljoonaa euroa) olivat 4 prosenttia kaikista tuloista.

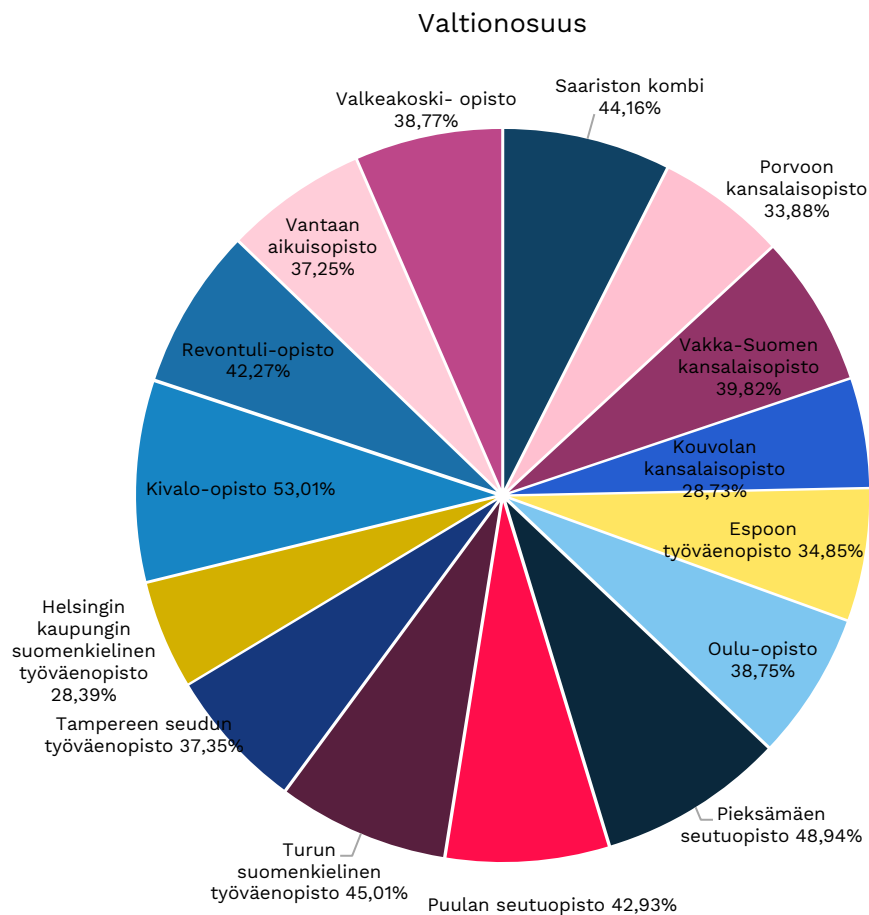
Rahoituksen jakautuminen vuonna 2019

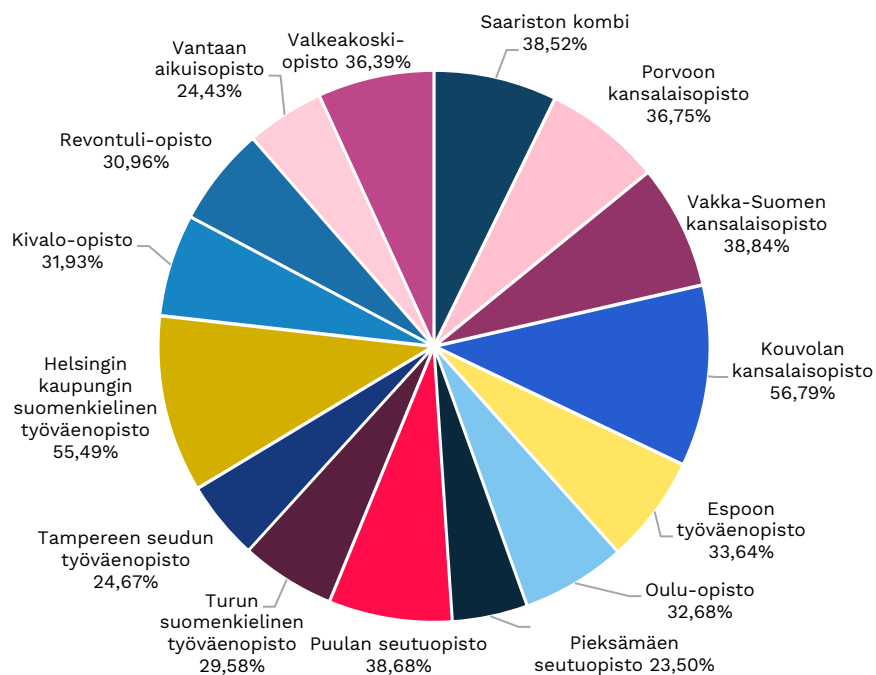
Kansalaisopistojen tulorahoituksen jakautuminen on esitetty seuraavassa kuviossa. Valtionosuusrahoituksen osuus oli suurin Kivalo-opistossa (53 prosenttia), kun taas kuntarahoituksen osuus oli suurin Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa (55 prosenttia). Vastaavasti Pieksämäen seutuopiston ja Vantaan aikuisopiston kuntarahoitusosuus on ollut alhaisin (24 prosenttia), kun taas valtionosuusrahoituksen osuus on ollut alhaisin Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa ja Kouvolan kansalaisopistossa (28 prosenttia).

Asiakasmaksutulojen osuus vaihteli opistoissa Helsingin, Kouvolan ja Kivalo-opiston 13 prosentin sekä Espoon ja Vantaan 29 prosentin välillä tulorahoituksesta.

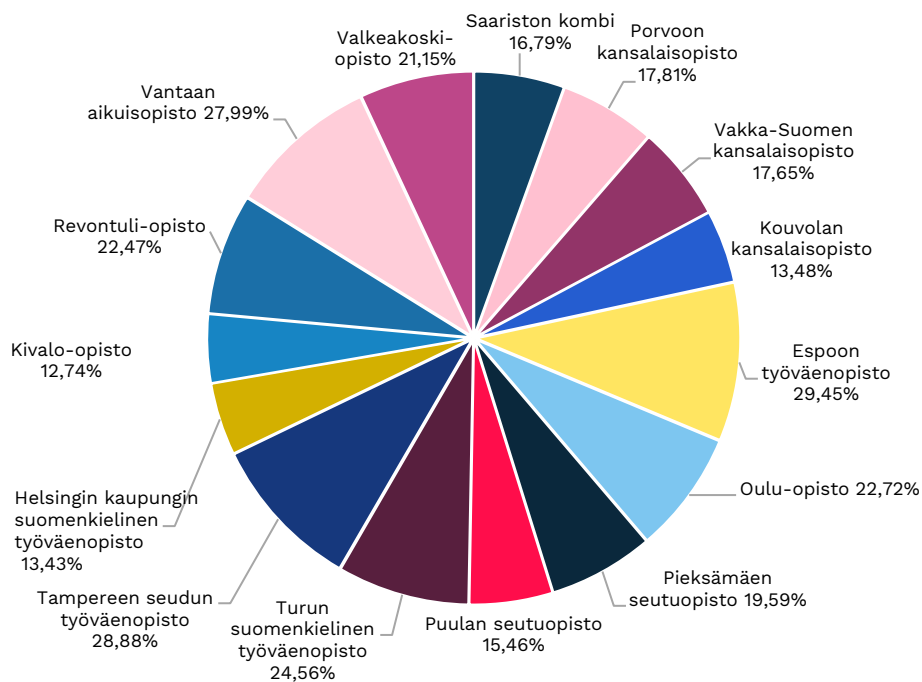
Rahoituksen jakautuminen kansalaisopistoittain vuonna 2019

Kuntien rahoitus

Asiakasmaksutulot

Yhteensä kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen osuus opistojen toimintamenoista oli 36 prosenttia, kun kuntien oma rahoitus oli 39 prosenttia ja asiakkaiden maksutulojen osuus oli 21 prosenttia. Muiden tulojen osuus on vähäinen, 4 prosenttia.

Opistojen yhteenlaskettuja tietoja tarkasteltaessa tuntimäärää kohden valtionosuusrahoitus oli 38 euroa/opetustunti, kun kuntarahoitus oli 42 euroa/opetustunti. Asiakasmaksutulojen osuus oli 22 euroa/opetustunti ja muiden tulojen osuus oli 5 euroa/opetustunti, jolloin tulorahoitus opetustuntia kohti muodostui 106 euroksi. Opistojen vaihteluväli liikkui Pieksämäen 70 euroa ja Kouvolan 148 euroa/opetustunti välillä.

Kurssilaista (brutto-opiskelija) kohti kaikkien opistojen osalta valtionosuusrahoitus oli 55 euroa ja kunnan oma rahoitus 60 euroa. Asiakasmaksutulojen osuus oli 31 euroa ja muiden tulojen osuus 7 euroa. Yhteensä yhtä kurssilaista kohti rahoitus oli kansalaisopistoilla 153 euroa vaihteluvälin ollessa Pieksämäen 42 euroa ja Kivalo-opiston 90 euroa.

Netto-opiskelijaa kohti vastaavasti valtionosuusrahoitus oli 126 euroa ja kuntarahoitus 139 euroa. Asiakasmaksutulojen osuus oli 73 euroa ja muiden tulojen osuus 16 euroa. Yhteensä rahoitus netto-opiskelijaa kohti oli 354 euroa tarkasteltuna opistoja yhteensä vaihteluvälin ollessa Pieksämäellä 206 euroa ja Helsingissä 566 euroa.

Vuoteen 2018 verrattuna opistojen tulot yhteensä alenivat hienoisesti noin 300 000 eurolla eli 0,5 prosentilla. Eniten suhteellisesti vähenivät kuntien rahoitus 3,7 prosentilla, noin 809 000 eurolla. Asiakasmaksutulot alenivat 0,1 prosentilla eli 8 300 eurolla. Valtionosuusrahoituksen lisäys oli 0,3 prosenttia eli noin 61 700 euroa. Muut menot sen sijaan lisääntyivät noin 496 000 euroa eli 25,8 prosenttia. Yhtä opetustuntia kohti tulot alenivat 3,2 prosentilla vuodesta 2018.

1.5 Liitteet

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot
LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot

Opiston ylläpitäjä	Opiston nimi
Pargas stad	Saariston Kombi (Saariston kansalaisopisto + Västabolands medborgarinstitut)
Porvoon kaupunki	Porvoon kansalaisopisto
Laitilan kaupunki	Vakka-Suomen kansalaisopisto
Kouvola kaupunki	Kouvola kansalaisopisto
Koulutuskuntayhtymä Omnia	Espoon työväenopisto
Oulu kaupunki	Oulu-opisto
Pieksämäen kaupunki	Pieksämäen seutuopisto
Turun kaupunki	Turun suomenkielinen työväenopisto
Joutsen kunta	Puulan seutuopisto
Tampereen kaupunki	Tampereen seudun työväenopisto
Helsingin kaupunki	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
Kemin kaupunki	Kivalo-Opisto
Kittilän kunta	Revontuli-Opisto
Vantaan kaupunki	Vantaan aikuisopisto
Valkeakosken kaupunki	Valkeakoski-opisto

LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko (sivut 24-25).

Tunnusluvut 2019	Saariston kambi	Porvoon kansalaisopisto	Ykköskansalaisopisto	Kouvola kansalaisopisto	Espoon työväenopisto	Dulu-opisto	Pieksämäen seutuopisto	Puulan seutuopisto	Turun suomenkielinen	Tampereen seudun työväenopisto	Helsingin kaupungin suomenkielinen	Kivalehden opisto	Revontulien opisto	Vantaan aikuisopisto	Valkoisten opisto	Yht.
Väestömäärä	15457	55236	30936	82113	239731	206489	17633	12121	182362	271455	653835	35630	16534	233775	80448	2133845
Asuupaikka	882	684	3859	2871	312	3817	8336	2807	243	204	719	3729	23142	240	2300	58035
Toukokuun 13.	139	82	101	87	97	98	89	77	20	81	74	84	109	54	115	1307
Henkilövuorot yhteensä	14,6	35,5	23,5	37,8	114,4	84,9	28,4	15,98	34,5	83,01	183,7	39,23	27,05	74	98,4	905
*Väkiluvun esto, hallinto luv.	3,6	5	6	5,5	26	15,3	2,5	2,68	5,5	18,38	45	5,06	4,5	12	8	166
*Päättösuoritukset	0	6,5	4	9	21	18	4	3	3	10,75	38	3,57	4	13	7	145
*Tunnetut ja luv.	11	24	18,5	23,3	67,4	50,6	22,3	10,3	26,5	53,9	107,7	30,6	18,55	49	83,4	537
Tunnetut ja yhteensä	8855	22841	17420	23331	64717	49109	17350	10300	21569	46164	106879	28431	17052	45113	34524	51755
Toukokuun 13.	8855	20312	17370	23863	62444	49027	17247	10287	19106	46127	104564	26442	15708	38754	31642	491018
Valtionosuus	874	316	316	95	2084	629	159	1237	301	142	142	960	806	1824	9881	9881
Valtionosuus	1221	406	406	48	6626	695	249	1237	388	235	235	1008	1008	2456	18847	18847
Ulkomaalaiset	7121	12364	10386	20825	49882	40027	12140	6368	19106	36816	85351	23538	1872	33860	25559	337105
Muut	100 %	93 %	102 %	99 %	101 %	100 %	100 %	100 %	94 %	101 %	99 %	104 %	92 %	90 %	92 %	98 %
*Toukokuun 13.	0	390	1179	6821	680	630	646	1611	0	5301	425	1688	2813	0	2229	30453
Opiskelijamäärä	2623	7388	5559	6983	20250	13368	5867	2037	7399	15777	25882	5379	3929	22713	7348	152846
Kursseja	5918	15108	12821	19773	45078	24059	14148	5019	13398	34060	84859	1804	8016	39168	19154	352253
Toukokuun 13.	436	892	848	1008	2603	1898	753	506	774	2041	5021	977	835	2042	1368	22200
Kursseja (l)	436	831	838	1044	2631	1879	752	473	759	1953	5021	946	753	1851	1254	21801
Tunnetut ja keskiarvo	20,3	23,0	20,5	23,2	24,3	24,7	22,8	20,4	27,9	22,6	21,3	27,1	20,4	22,1	23,2	23,1
Opiskelijakurssi	6,0	7,4	6,6	6,5	7,8	6,7	7,7	4,0	9,6	7,7	5,2	5,5	4,7	11,1	5,8	6,9
Keskiv.	606,5	643,4	611,2	618,8	655,7	573,4	612,3	644,8	625,2	595,1	566,4	673,7	630,4	609,6	590,9	565,5
Tunnetut ja keskiarvo	14	15	15	19	17	12	19	10	18	17	17	12	10	19	14	16
Kursseja	17 %	13 %	18 %	8 %	7 %	7 %	33 %	17 %	4 %	6 %	4 %	15 %	24 %	10 %	10 %	7 %
Taloudelliset	476812	1392897	978273	1474637	4744912	3207130	901902	562385	1255426	311283	8572034	1376977	981137	343478	2012359	34484842
Henkilöstö (sis. sivukulut)	322223	1057015	746379	867311	3583667	2470630	822659	465542	971079	215967	5584897	857567	78416	2843273	1783507	26266018
Toukokuun 13.	154533	335882	228834	607325	115745	730340	78213	105443	294347	942226	1987107	51940	261721	582205	228952	8218824
Palvelujen ostot	77973	335464	198230	519271	353271	645996	203581	113855	142360	404568	1718900	218221	270702	489471	585765	6258966
Alueet ja tavat	8616	33271	32128	40994	163452	63851	20024	15235	60152	94210	470312	24273	13159	94255	39337	1185119
Vuokrat ja kintestömenot	151515	173312	148552	434806	1347833	986259	94822	64085	625569	1067333	3806880	389841	158122	761779	565347	10765085
Muut kintestömenot	21934	31847	54430	6799	39426	3043	10159	8426	21493	12389	43867	33162	22947	20468	713518	713518
Muut kintestömenot	736910	1982791	1405003	2476107	6854994	4887639	1230578	762586	2114390	4689571	14620233	2401464	1433148	4799940	3203476	53405550
Tuotot ja kintestömenot	736910	1982791	1405003	2476107	6854994	4887639	1230578	762586	2114390	4689571	14620233	2401464	1433148	4799940	3203476	53405550
Muut kintestömenot	25141	51869	55533	42000	120585	37619	37619	48217	3195	23972	14380	41568	14757	62454	107352	798642
Tuotot ja kintestömenot	151515	173312	148552	434806	1347833	986259	94822	64085	625569	1067333	3806880	389841	158122	761779	565347	10765085
Yhteensä	151515	173312	148552	434806	1347833	986259	94822	64085	625569	1067333	3806880	389841	158122	761779	565347	10765085
Yhteensä	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212	131212
Jotta sisällytetään	20303	40325	124524	9948	1347833	38166	8348	33493	129547	3015	63083	203280	62278	0	1257	932544
Kintestömenot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Ziemenaista	Henkilöstökulut	64,70 %	70,25 %	69,63 %	71,30 %	65,51 %	73,29 %	73,83 %	59,83 %	66,34 %	57,34 %	68,17 %	71,49 %	62,82 %	
	Maakasmaksumukset	3,55 %	2,62 %	3,96 %	0,00 %	2,47 %	3,06 %	6,32 %	0,15 %	0,64 %	1,73 %	10,23 %	1,30 %	3,35 %	
	Pääveljen osot	10,58 %	17,12 %	13,64 %	5,31 %	13,23 %	16,55 %	14,93 %	6,73 %	8,62 %	11,76 %	18,81 %	10,20 %	17,66 %	
	Aineet tavarat	1,17 %	1,98 %	2,29 %	2,55 %	1,31 %	1,63 %	2,00 %	2,84 %	2,01 %	3,22 %	1,01 %	1,96 %	1,23 %	
	Vuokra-ja	20,56 %	9,04 %	10,57 %	20,25 %	19,77 %	7,71 %	8,40 %	29,58 %	22,76 %	25,06 %	10,93 %	15,87 %	17,65 %	
	Kiinteistömenot														
	Muut toiminnot	2,98 %	1,61 %	3,87 %	0,59 %	0,19 %	0,83 %	0,84 %	1,02 %	0,26 %	0,33 %	16,29 %	1,11 %	0,48 %	
	Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
	Henkilöstökuujen jakautuminen toiminnoinnain														
	Henkilöstökulut	47,6812	139,2697	97,8273	147,4537	47,44912	37,01750	90,1902	56,2585	12,55426	31,11283	85,72034	137,6977	98,137	202,3559
Opetus	67,589	75,893	75,50 %	58,92 %	75,59 %	77,17 %	91,22 %	91,09 %	75,74 %	69,72 %	75,82 %	73,32 %	63,03 %	88,63 %	
Muut	32,442 %	24,112 %	23,50 %	41,18 %	24,42 %	22,83 %	8,78 %	18,91 %	23,26 %	30,28 %	23,18 %	37,72 %	26,88 %	11,37 %	
Tunnsulukujat menot(tunneista kaikkii tunnit)															
Henkilöstökulut	83	87	81	106	103	100	71	74	98	102	137	91	84	106	
Henkilöstökulut (tunti)	54	61	56	63	73	65	52	55	59	67	80	52	58	68	
Vuokra-ja	17	8	9	18	21	20	10	6	35	25	42	15	5	17	
Kiinteistömenot (tunti)															
Muut toiminnot	3	2	3	2	0	2	2	5	0	1	0	2	9	3	
Tunnsulukujat menot netto-															
Menot (tunneista)	280	271	253	376	329	366	210	374	286	297	565	446	366	211	
Henkilöstökulut	181	180	176	224	234	240	154	276	171	197	331	256	250	151	
Vuokra-ja															
Kiinteistömenot	58	25	27	66	67	72	16	31	85	68	147	72	40	34	
Muut toiminnot															
Maakasmaksumukset	10	7	10	6	0	9	6	24	0	2	1	8	37	14	
Tunnsulukujat menot kurssilainen															
Menot (kurssilainen)	125	131	110	129	148	203	87	152	152	138	172	203	180	167	
Henkilöstökulut	81	92	76	77	105	153	64	112	91	91	101	117	122	88	
Vuokra-ja															
Kiinteistömenot	28	12	12	22	30	40	6	13	45	31	45	33	12	25	
Muut toiminnot															
Maakasmaksumukset	4	3	4	2	0	5	3	10	0	1	0	4	18	6	
Rahoitus															
Kunta	33,9057	67,1808	55,9413	99,8025	240,3872	186,6566	59,9192	32,9650	96,1774	179,1744	416,1050	105,9405	56,9185	178,8164	
Asiakasmaksumukset	29,5770	72,3846	54,9552	19,6819	17,4124	284,276	297,056	62,5570	116,6764	81,6249	63,6020	416,800	117,2630	116,704	
Muut toiminnot	12,9332	24,7916	46,7337	203,1823	19,3437	286,368	187,34	516,382	135,4376	196,3589	254,4397	124,3366	68,0527	134,3366	
Yhteensä	76,7828	198,2791	140,5903	34,66329	68,93421	48,17316	120,9583	76,7940	2114,493	46,89571	14,655333	19,98368	13,46339	47,99942	
Tunnsulukujat rahoitus % tulosta															
Vahvuus	33,89 %	39,82 %	28,73 %	38,75 %	34,85 %	48,94 %	42,93 %	45,01 %	37,35 %	25,39 %	53,01 %	42,27 %	37,25 %	36,77 %	
Kunta	38,92 %	36,75 %	36,84 %	36,73 %	33,64 %	32,68 %	38,68 %	23,68 %	24,67 %	30,49 %	31,93 %	30,36 %	24,43 %	24,43 %	
Asiakasmaksumukset	16,79 %	17,81 %	13,48 %	23,45 %	22,72 %	19,94 %	15,46 %	21,56 %	28,88 %	13,47 %	12,74 %	22,47 %	27,99 %	21,15 %	
Muut toiminnot	0,53 %	1,56 %	0,89 %	2,06 %	2,06 %	1,79 %	2,33 %	0,84 %	3,00 %	2,68 %	2,32 %	4,30 %	10,33 %	3,70 %	
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	
Tunnsulukujat tulot(tunti)															
Vahvuus	38	29	32	43	37	38	34	32	44	38	39	40	33	35	
Kunta (tunti)	33	32	31	84	36	32	16	29	23	25	76	24	24	28	
Asiakasmaksumukset (tunti)	15	14	14	20	31	22	14	12	24	23	18	10	18	30	
Muut tulot (tunti)	0	3	1	6	2	6	2	1	9	4	2	3	11	3	
Yhteensä	87	81	81	148	107	98	70	75	98	102	137	76	79	90	
Tunnsulukujat tulot(kurssilainen)															
Vahvuus	57	44	44	52	53	78	42	66	68	61	49	90	71	46	
Kurssilainen	50	48	43	103	51	65	20	59	45	34	36	54	52	30	
Asiakasmaksumukset	22	23	19	24	45	45	17	24	37	24	23	22	38	34	
Kurssilainen															
Muut tulot	1	15	4	2	3	12	7	4	1	13	5	4	7	6	
Yhteensä	130	131	110	181	153	200	85	153	152	138	173	163	122	163	
Tunnsulukujat tulot netto-opisteliija															
Vahvuus	129	92	101	151	119	140	101	162	129	111	161	197	145	79	
Kurssilainen	113	100	98	239	115	118	48	146	85	73	314	119	106	52	
Asiakasmaksumukset	49	48	45	71	100	82	40	58	70	86	76	47	77	63	
Muut tulot (tunneista)	2	31	9	5	7	21	16	11	2	27	15	9	15	15	
Yhteensä	282	271	253	527	341	360	205	377	296	237	566	372	211	393	